

مبانی اقتصاد گردشگری و کاربردهای آن

تألیف و گردآوری:
جواد براتی

سرشناسه:	براتی، جواد، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور:	مبانی اقتصاد گردشگری و کاربردهای آن/ تألیف و گردآوری: جواد براتی.
مشخصات نشر:	مشهد: جهاد دانشگاهی، واحد مشهد، انتشارات، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری:	۳۱۹ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک:	978-964-324-507-8: ۱۹۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۳۱۳-۳۱۹.
موضوع:	گردشگری Tourism
شناسه افزوده:	جهاد دانشگاهی. واحد مشهد. انتشارات
رده‌بندی کنگره:	G155
رده‌بندی دیویی:	۳۳۸/۴۷۹
شماره کتابشناسی ملی:	۹۲۸۸۷۰۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیبا

انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد

مشهد، میدان آزادی، پردیس دانشگاه، سازمان مرکزی جهاد دانشگاهی خراسان رضوی
 ص.پ. ۱۳۷۶-۹۱۷۷۵ تلفن: ۳۱۹۹۷۳۲۱ دفتر پخش: ۳۱۹۹۷۳۲۶
 فروشگاه یک: ۳۸۴۱۸۰۷۰ فروشگاه دو: ۳۱۹۹۷۳۲۷ فروشگاه سه: ۳۱۹۹۷۲۲۰
 www.jdmpress.com info@jdmpress.com

مبانی اقتصاد گردشگری و کاربردهای آن

تألیف و گردآوری: جواد براتی

آماده‌سازی، ویراستاری و صفحه‌آرایی: واحد فنی دفتر نشر / چاپ و صحافی: من چاپ
 چاپ اول / ۱۴۰۲ / ۱۰۰ نسخه / شماره نشر ۵۹۱

ISBN: 978-964-324-507-8

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۲۴-۵۰۷-۸

کلیه حقوق نشر برای ناشر محفوظ است.

قیمت: ۱/۹۵۰/۰۰۰ ریال

به نام خداوند جان و خرد

انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد بر این باور است که نخستین گام در راه بهبود ساختارهای اقتصادی-اجتماعی و توسعه کشور، دستیابی به تازه‌های دانش و نشر یافته‌های پژوهشگران است. کتاب حاضر پانصدونودویکمین اثری است که با همین رویکرد منتشر می‌شود.

رهنمودهای خوانندگان فرهیخته می‌تواند ما را در ارتقای سطح کیفی و کمی این آثار یاری نماید.

انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
بخش اول مقدمه‌ای در اقتصاد گردشگری	
۱. جایگاه «اقتصاد گردشگری» در مطالعات علمی و دانشگاهی.....	۱۳
۱-۱ مفاهیم کلیدی در اقتصاد گردشگری.....	۱۳
۱-۱-۱ گردشگر.....	۱۴
۲-۱-۱ گردشگری.....	۱۶
۳-۱-۱ محصول گردشگری.....	۲۰
۴-۱-۱ مقصد گردشگری.....	۲۲
۲-۱ جایگاه «اقتصاد گردشگری» در رشته‌های دانشگاهی.....	۲۵
۱-۲-۱ اقتصاد گردشگری به‌عنوان شاخه‌ای خاص از «اقتصاد کاربردی».....	۲۷
۳-۱ جمع‌بندی.....	۳۶
معرفی برخی از مهمترین نظریه‌پردازان اقتصاد گردشگری مرتبط با این بخش.....	۳۹
بخش دوم: اقتصاد خرد گردشگری	
۲. مبانی «تقاضای گردشگری» از منظر اقتصاد خرد.....	۴۳
۱-۲ مفاهیم و تعاریف.....	۴۴
۱-۱-۲ اقتصاد گردشگری.....	۴۴
۲-۱-۲ گردشگری به مثابه یک سیستم.....	۴۷
۳-۱-۲ تقاضای گردشگری.....	۴۸
۲-۲ کاربرد نظریه مصرف‌کننده برای گردشگر.....	۵۱
۱-۲-۲ انتخاب محصول گردشگری.....	۵۴
۳-۲ خرید بسته تعطیلات.....	۶۸
۴-۲ گردشگر خودسازمان‌دهنده بسته سفر.....	۷۱
۵-۲ توسعه‌های اخیر در نظریه مصرف‌کننده برای گردشگر.....	۷۳
۱-۵-۲ نقش زمان در انتخاب گردشگر.....	۷۳

- ۸۱ ۲-۵-۲ ویژگی‌های محصول گردشگری
- ۸۴ ۲-۵-۳ مسأله اطلاعات در انتخاب گردشگر
- ۹۰ ۲-۶ جمع‌بندی
- ۹۲ ۳. مبانی «عرضه گردشگری» از منظر اقتصاد خرد
- ۹۳ ۳-۱ مفاهیم مرتبط با عرضه گردشگری
- ۹۳ ۳-۱-۱ عرضه گردشگری
- ۹۷ ۳-۱-۲ طبقه‌بندی محصولات گردشگری
- ۱۰۰ ۳-۱-۳ سازمان‌دهی بنگاه‌ها و روابط بازاری
- ۱۰۳ ۳-۱-۴ فصلی‌بودن گردشگری
- ۱۰۵ ۳-۲ بنگاه‌های اقتصادی فعال در بخش گردشگری
- ۱۰۷ ۳-۲-۱ تورگردان
- ۱۱۴ ۳-۲-۲ دفتر خدمات مسافرتی
- ۱۲۰ ۳-۲-۳ بخش مهمان‌نوازی
- ۱۲۳ ۳-۲-۴ بخش حمل‌ونقل
- ۱۲۷ ۳-۲-۵ جاذبه‌ها
- ۱۲۹ ۳-۳ جمع‌بندی
- ۱۳۱ ۴. قیمت‌گذاری و بازار گردشگری
- ۱۳۱ ۴-۱ قیمت‌گذاری خدمات گردشگری
- ۱۳۲ ۴-۱-۱ تورگردان: ساختار هزینه و قیمت بسته سفر
- ۱۳۸ ۴-۱-۲ دفاتر خدمات مسافرتی: ساختار هزینه و قیمت
- ۱۴۱ ۴-۱-۳ مهمان‌نوازی: ساختار هزینه‌ها و شیوه قیمت‌گذاری
- ۱۵۰ ۴-۱-۴ حمل‌ونقل: ساختار هزینه و قیمت‌گذاری خدمات مربوطه
- ۱۵۳ ۴-۱-۵ جاذبه‌ها: ساختار هزینه و قیمت‌گذاری
- ۱۵۴ ۴-۲ سیاست تبعیض قیمت در بنگاه‌های گردشگری
- ۱۶۰ ۴-۳ بازار گردشگری
- ۱۶۷ ۴-۴ جمع‌بندی
- ۱۶۹ معرفی برخی از مهمترین محققان خرد اقتصاد گردشگری مرتبط با این بخش
- بخش سوم: اقتصاد کلان گردشگری**
- ۱۷۵ ۵. مبانی «گردشگری» از منظر اقتصاد کلان
- ۱۷۵ ۵-۱ ضریب فزاینده مخارج گردشگری
- ۱۸۴ ۵-۲ بازار کار در گردشگری
- ۱۸۷ ۵-۲-۱ فصلی‌بودن کار گردشگری

۱۸۸	۲-۲-۵ قراردادهای کار گردشگری
۱۸۹	۳-۲-۵ دستمزدها در گردشگری
۱۹۲	۴-۲-۵ عرضه و تقاضا در بازار کار گردشگری
۱۹۴	۳-۵ تراز پرداختها و نرخ ارز در گردشگری
۱۹۷	۴-۵ جمع‌بندی
۲۰۱	۶. مباحث پولی در گردشگری
۲۰۱	۱-۶ بازار پول و گردشگری بین‌الملل
۲۰۲	۱-۱-۶ بازار ارز و فعالان صنعت گردشگری
۲۰۸	۲-۱-۶ تراز پرداختها، تبدیل ارز و جریان پولی
۲۱۳	۲-۶ مالیات‌ستانی در صنعت گردشگری
۲۱۹	۱-۲-۶ انواع مالیات‌های گردشگری بر حسب عامل پرداخت‌کننده مالیات
۲۲۴	۲-۲-۶ انواع مالیات‌های گردشگری به تفکیک نگاه‌های گردشگری
۲۲۶	۳-۶ جمع‌بندی
۲۲۸	۷. گردشگری در مدل‌های رشد و توسعه اقتصادی
۲۲۸	۱-۷ گردشگری و توسعه
۲۳۱	۲-۷ گردشگری در مدل‌های رشد
۲۳۲	۱-۲-۷ مدل رشد هارود - دومار
۲۳۳	۲-۲-۷ مدل رشد کالدور
۲۳۴	۳-۲-۷ مدل رشد سولو
۲۳۵	۴-۲-۷ مدل رشد درون‌زا
۲۳۶	۳-۷ افزودن گردشگری به مدل‌های رشد
۲۳۸	۴-۷ دسته‌بندی نظریات توسعه گردشگری
۲۴۱	۵-۷ برخی مفاهیم وابسته به رشد و توسعه گردشگری
۲۴۱	۱-۵-۷ فرضیه گردشگری منجر به رشد (TLGH)
۲۴۳	۲-۵-۷ نظریه طبقه فراغت ویلن
۲۴۳	۳-۵-۷ گردشگری پایدار
۲۴۷	۴-۵-۷ اثر ازدحام در گردشگری
۲۵۰	۵-۵-۷ تخصیصی شدن گردشگری
۲۵۱	۶-۵-۷ کالای عمومی در گردشگری
۲۵۳	۷-۵-۷ شکست ساختاری در گردشگری
۲۵۴	۸-۵-۷ پیامدهای خارجی در گردشگری
۲۵۶	۹-۵-۷ بیماری هلندی در گردشگری (بیماری ساحلی)

۲۵۸ ۶-۷ جمع‌بندی
۲۶۰ معرفی برخی از مهمترین محققان اقتصاد کلان گردشگری مرتبط با این بخش
	بخش چهارم: مدل‌ها، ابزار و برخی افزوده‌های جدید در مدل‌سازی اقتصاد گردشگری
۲۶۳ ۸ مدل‌های اقتصادی در بخش گردشگری
۲۶۳ ۸-۱ مدل‌سازی تقاضای گردشگری
۲۶۶ ۸-۱-۱ متغیرها
۲۷۰ ۸-۱-۲ مدل‌های و پیش‌بینی تقاضای گردشگری
۲۷۳ ۸-۲ مدل‌سازی عرضه گردشگری
۲۷۴ ۸-۲-۱ متغیرها
۲۷۶ ۸-۲-۲ مدل‌سازی و پیش‌بینی عرضه گردشگری
۲۷۸ ۸-۳ مدل‌سازی فصلی‌بودن گردشگری
۲۸۶ ۹. برخی توسعه‌های اخیر در مدل‌سازی اقتصاد گردشگری
۲۸۶ ۹-۱ حساب‌های اقماری گردشگری (ملی و منطقه‌ای)
۲۹۴ ۹-۲ رویکرد داده - ستانده در مطالعات گردشگری
۲۹۹ ۹-۳ کاربرد اقتصادسنجی فضایی در مطالعات گردشگری
۳۰۳ ۹-۴ استفاده از رگرسیون کوانتایل در مطالعات گردشگری
۳۰۶ ۹-۵ اقتصاد اطلاعات در گردشگری و توسعه خدمات آنلاین
۳۱۰ معرفی برخی از مهمترین توسعه‌دهندگان اقتصاد گردشگری مرتبط با این بخش
۳۱۳ منابع

پیشگفتار

این کتاب، نه تنها مفاهیم پایه اقتصاد گردشگری را بیان می‌کند (که عموماً شکل ساده‌شده‌ای از دنیای واقعی و ساختار موجود گردشگری در اقتصاد کشورها را شامل می‌شود و به صورت انتزاعی است)، بلکه به مفاهیم واقعی‌تر موجود در اقتصاد گردشگری می‌پردازد (مفاهیمی همچون بازار ناقص، اطلاعات نامتقارن، خدمات آنلاین گردشگری و همچنین برخی از انواع کاربردها). چارچوب طراحی و تدوین کتاب به گونه‌ای است که بیشترین همخوانی و تناسب را با دانش پایه اقتصادی دارد. از این رو، مبنای مطالعاتی برای دوره تخصصی دانشجویان اقتصاد در سطوح کارشناسی و بالاتر از کارشناسی می‌تواند قرار گیرد. فصل‌بندی کتاب به گونه‌ای صورت گرفته است که همخوانی و تناسب با ادبیات علم اقتصاد داشته باشد.

فصل‌بندی کتاب با تفکیک فصول در درون بخش‌های مختلف از قبیل اقتصاد خرد گردشگری، اقتصاد کلان گردشگری و همچنین مجزاسازی کاربردها و مدل‌سازی اقتصاد گردشگری، صورت گرفته است. بسیاری از کتب تدوین شده در زمینه اقتصاد گردشگری، بر بررسی جریان روز و رفتار اقتصادی فعالان گردشگری در سطح بین‌الملل تمرکز دارند، در حالی که این کتاب بر مفاهیم بنیادی درک رفتار فعالان اقتصادی متمرکز است؛ از این رو، انتظار می‌رود گذر زمان نه تنها از کیفیت و غنای علمی این کتاب نکاهد، بلکه فرصتی را برای توسعه بهره‌برداری از آن فراهم آورد.

وجه تمایز دیگر این کتاب با سایر کتب اقتصاد گردشگری، تمرکز آن بر «مبانی اقتصادی» است که آن را برای دانشجویان رشته اقتصاد مفید خواهد ساخت؛ در حالی که خارج از سطح ورود دانشجویان رشته مدیریت جهانگردی به مباحث اقتصاد گردشگری است. با این حال، به صورت عمومی نیز می‌تواند مدنظر دانشجویان و محققان رشته مدیریت جهانگردی نیز قرار گیرد.

سومین ویژگی متمایز این کتاب، مبحث مدل‌سازی کاربردی و افزودن برخی کاربردها در حوزه

اقتصاد گردشگری است. تلاش شده است تا مدل‌های عرضه و تقاضا و متغیرهای مربوط به آن، همچنین روش‌ها و مدل‌سازی اقتصاد گردشگری به صورت مختصر و مفید مورد اشاره قرار گیرد تا برای آن گروه از مخاطبان که به دنبال کاربردی ساختن نتایج هستند، مفید باشد. سه بخش اول کتاب، تا حد زیادی برای دانشجویان کارشناسی مناسب است اما بخش چهارم باید برای دوره‌های بالاتر مورد استفاده قرار گیرد. البته سه بخش اول کتاب، برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی اقتصاد نیز ارزشمند خواهد بود.

جواد براتی

بهار ۱۴۰۲